

Riktlinje för ekonomiskt bistånd och försörjningsstöd

Beslutsdatum: 2026-07-01
Giltighetstid: Tills vidare

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	8
1.1 Syfte	8
1.2 Omfattning.....	8
1.3 Ansvar och organisation.....	9
1.4 Giltighetstid och revidering.....	9
1.5 Lagstiftning och styrande dokument.....	9
2. Övergripande mål, värdegrund och uppdrag	11
2.1 Mål och inriktning	11
2.2 Värdegrund och delaktighet	12
2.3 Socialtjänstens uppdrag inom ekonomiskt bistånd.....	12
2.4 Förebyggande arbete	13
2.5 Uppföljning och kvalitet	13
3. Definitioner och rättsliga utgångspunkter	15
3.1 Ekonomiskt bistånd	15
3.2 Försörjningsstöd	15
3.3 Bistånd till levnadskostnader i övrigt	15
3.4 Skälig levnadsnivå.....	16
3.5 Individuell behovsprövning.....	16
3.6 Egenansvar.....	16
3.7 Arbetsförmåga	17
3.8 Barnets bästa och barnrättsperspektiv.....	17
4. Handläggningsprocessen	19
4.1 Aktualisering.....	19
4.1.1 Ansökan	19
4.2 Information till den enskilde	20
4.3 Återtagande av ansökan	20

4.4 Utredning.....	21
4.4.1 Kommunikering	22
4.4.2 God man, förvaltare och ombud.....	22
4.4.3 Framtidsfullmakt och anhörigbehörighet.....	23
4.5 Bedömning	23
4.6 Beslut	23
4.7 Verkställighet.....	24
4.8 Överklagande.....	24
4.9 Ny prövning vid fortsatt behov.....	24
4.10 Avslut av ärende	24
4.11 Dokumentation.....	24
5. Hushållstyper	26
5.1 Ensamhushåll.....	26
5.2 Ensamstående med barn	26
5.3 Gifta makar.....	27
5.4 Gifta makar när ena parten är bosatt utomlands.....	27
5.5 Sambor	27
5.6 Sambor och gifta med barn.....	27
5.7 Hushållsgemenskap utan parrelation.....	28
5.8 Delat boende, växelvis boende och umgänge.....	28
5.9 Ungdomar som bor kvar hemma efter 18 års ålder.....	28
5.10 Ungdomar under 21 år som fortfarande går i gymnasiet.....	29
5.11 Underårig som bildat familj.....	29
6. Inkomster och tillgångar	30
6.1 Inkomster	30
6.2 Tillgångar	31
6.2.1 Bil	32
6.2.2 Villa och bostadsrätt.....	32
6.2.3 Företag och näringsverksamhet	32

7. Riksnorm och försörjningsstöd	33
7.1 Riksnorm.....	33
7.2 Andra skäligen kostnader	33
7.3 Riksnorm till högre eller lägre nivå	34
7.3.1 Riksnorm till högre nivå.....	34
7.3.2 Riksnorm till lägre nivå	34
7.4 Boende och boendekostnad.....	35
7.4.1 Hyrt boende och inneboende	35
7.4.2 Ägt boende, bostadsrätt och fastighet.....	35
7.4.3 Tillfälligt boende och akut logi	36
7.4.4 När boendekostnaden är för hög.....	37
7.5 Akuta situationer och nödbistånd.....	38
7.6 Hushållsel.....	38
7.7 Hemförsäkring	38
7.8 Arbetsresor	38
7.9 Fackföreningsavgift och A-kassa.....	38
8. Bistånd till levnadskostnader i övrigt.....	40
8.1 Hälsa och medicinska behov	40
8.1.1 Hälso- och sjukvård, läkemedel och behandling	40
8.1.2 Tandvård	40
8.1.3 Glasögon.....	41
8.1.4 Hjälpmedel	41
8.2 Boende och hem	41
8.2.1 Hemutrustning	41
8.2.2 Spädbarnsutrustning.....	41
8.2.3 Flyttkostnader.....	42
8.2.4 Deposition.....	42
8.2.5 Avgift till bostadskö.....	43
8.2.6 Magasinering	43
8.2.7 Begravningskostnader.....	43

8.3 Kommunikation och digital tillgänglighet.....	44
8.3.1 Dator och internetuppkoppling.....	44
8.3.2 Telefon.....	44
8.3.3 ID-handling.....	44
8.4 Resor	45
8.4.1 Övriga resor.....	45
8.5 Skulder och ekonomiska åtaganden	45
8.5.1 Skulder.....	45
8.5.2 Hyresskulder	45
8.5.3 Elskulder	46
8.5.4 Rättsliga kostnader	46
8.6 Barns delaktighet.....	46
8.6.1 Barns delaktighet och särskilda behov under lovperioder.....	46
9. Målgrupper.....	48
9.1 Arbetssökande.....	48
9.2 Sjukskrivna och personer med nedsatt arbetsförmåga.....	48
9.3 Föräldralediga.....	48
9.4 Studerande	49
9.5 Företagare	49
9.6 Pensionärer	49
9.7 Placering, kriminalvård eller motsvarande vistelse.....	49
9.8 Skadligt bruk eller beroende.....	50
9.9 Våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.....	50
9.10 Skyddade personuppgifter	51
9.11 Utländska medborgare och uppehållsrätt.....	51
9.12 Vistelse utomlands.....	52
10. Individuell plan.....	53
10.1 Syfte och utgångspunkter.....	53
10.2 När individuell plan ska upprättas	53
10.3 Delaktighet och ansvar	54

10.4 Individuella planens innehåll	54
10.5 Planering mot arbete och studier	54
10.6 Uppföljning av den individuella planen.....	55
10.7 Samverkan	55
10.8 Bristande medverkan.....	55
10.9 Dokumentation och rättssäkerhet.....	55
11. Aktivitetskrav	56
11.1 Målgrupp och avgränsning	56
11.1.1 Vilka som omfattas av aktivitetskravet.....	56
11.1.2 När aktivitetskravet inte ska tillämpas	56
11.2 Individuell plan och aktivitetskrav	57
11.3 Övergripande förhållningssätt	57

1. Inledning

Denna riktlinje utgår från socialtjänstlagen (2025:400) och beskriver ramar och utgångspunkter för arbetet med ekonomiskt bistånd i Knivsta kommun. Lagen innebär fokus på förebyggande arbete, en kunskapsbaserad socialtjänst, barnets bästa, ökad tillgänglighet samt individanpassade insatser.

Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnät och ska vara en tillfällig insats när den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov.

Handläggningen ska präglas av rättssäkerhet, likvärdighet, helhetssyn, delaktighet och respekt för den enskildes integritet. Insatserna ska bidra till att den enskilde uppnår egen försörjning och därigenom ökad självständighet.

1.1 Syfte

Syftet med riktlinjen är att säkerställa en rättssäker, likvärdig och kvalitetssäkrad handläggning av ekonomiskt bistånd i Knivsta kommun.

Riktlinjen ska:

- tydliggöra lagstiftningens krav och kommunens ansvar
- ge stöd i hur bestämmelser ska tillämpas i praktiken
- bidra till en enhetlig och transparent handläggning

Riktlinjen ska tillämpas tillsammans med gällande lagstiftning, rättspraxis, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, däribland SOSFS 2013:1 (ekonomiskt bistånd), samt kommunens övriga styrdokument.

1.2 Omfattning

Riktlinjen gäller för handläggning av ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen och omfattar:

- försörjningsstöd
- bistånd till levnadskostnader i övrigt

Riktlinjen omfattar hela handläggningsprocessen, från ansökan till avslut av ärende.

Riktlinjen anger övergripande principer och lokala ställningstaganden. Mer detaljerade arbetssätt, tillämpningar och handläggningsrutiner regleras i lokala rutiner och handläggningsstöd.

1.3 Ansvar och organisation

Socialnämnden ansvarar för riktlinjen och för att handläggningen av ekonomiskt bistånd sker rättssäkert och i enlighet med gällande lagstiftning.

Enhetschef ansvarar för att riktlinjen implementeras och att arbetet bedrivs i enlighet med riktlinjen, samt för uppföljning inom verksamheten.

Handläggare ansvarar för att:

- göra individuella bedömningar
- tillämpa riktlinjen i det enskilda ärendet
- dokumentera handläggningen
- informera den enskilde om beslut och rättigheter

1.4 Giltighetstid och revidering

Riktlinjen gäller från och med det datum som socialnämnden beslutar.

Riktlinjen ska ses över och vid behov revideras vid:

- förändringar i lagstiftning eller rättspraxis
- behov utifrån verksamhetens utveckling
- identifierade brister eller förbättringsområden

Förvaltningen ansvarar för att initiera och samordna revideringar. Socialnämnden beslutar om ändringar.

1.5 Lagstiftning och styrande dokument

Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska ske i enlighet med gällande lagstiftning och styrande dokument.

Riktlinjen utgår bland annat från:

- socialtjänstlagen (2025:400)
- förvaltningslagen (2017:900)
- offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- kommunallagen (2017:725)
- bidragsbrottslagen (2007:612)
- lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (2008:206)
- lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet

- förordning (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall på socialtjänstens område
- folkbokföringslagen (1991:481), särskilt 32 c §
- föräldrabalken, inklusive bestämmelser om god man, förvaltare, framtidsfullmakt och anhörigbehörighet

Handläggningen ska även beakta:

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd
- Socialstyrelsens handböcker och kunskapsstöd, inklusive vägledning för socialtjänstens arbete med EU/EES-medborgare
- relevant rättspraxis
- kommunens egna styrdokument, såsom handläggningsstöd

2. Övergripande mål, värdegrund och uppdrag

Arbetet med ekonomiskt bistånd utgår från att den enskilde har det primära ansvaret för sin försörjning. När en ansökan inkommer prövas rätten till bistånd genom utredning av om den enskilde själv eller på annat sätt kan tillgodose sina behov.

Socialtjänstens uppdrag är både stödjande och myndighetsutövande och bygger på en helhetssyn där den enskildes resurser, hinder och behov vägs samman i varje bedömning.

Uppdraget är tvådelat och ska alltid utföras parallellt:

- att stödja den enskilde mot egen och varaktig försörjning
- att pröva rätten till ekonomiskt bistånd

Det innebär att arbetet både omfattar förändrings- och motivationsarbete och rättssäker myndighetsutövning. Bedömningar ska vara individuella och bygga på lagstiftning, relevant underlag och dokumentation.

I Knivsta kommun ska arbetet präglas av ett aktivt och förändringsinriktat arbetssätt. Handläggningen ska kännetecknas av rättssäkerhet, likvärdighet, helhetssyn, delaktighet och respekt för den enskildes integritet.

Handläggningen omfattas av sekretess och utgår i normalfallet från den enskildes samtycke. Uppgifter kan inhämtas utan samtycke när det finns lagstöd, till exempel enligt offentlighets- och sekretesslagen.

2.1 Mål och inriktning

Ekonomiskt bistånd ska bidra till ekonomisk och social trygghet, jämlika levnadsvillkor och möjlighet till delaktighet i samhällslivet.

Insatserna ska utformas så att den enskildes egna resurser och möjligheter till självständighet stärks.

När barn berörs ska ett barnrättsperspektiv tillämpas genom hela handlägningsprocessen. Barnets situation ska uppmärksammas och beaktas i utredning och bedömning. Vid beslutsfattande ska barnets bästa särskilt beaktas enligt barnkonventionen. När det är relevant ska även barnets egna synpunkter inhämtas och beaktas.

2.2 Värdegrund och delaktighet

Handläggningen ska bygga på socialtjänstens värdegrund, professionell etik och respekt för den enskildes integritet. Ett helhetsperspektiv ska genomsyra arbetet, vilket innebär att handläggaren inte enbart bedömer den ekonomiska situationen utan även beaktar faktorer som hälsa, arbetsförmåga, sociala relationer, boendesituation, trygghet och eventuella barns behov.

Den enskilde ska ges möjlighet att vara delaktig i planering som rör den egna situationen.

I Knivsta kommun ska handläggningen präglas av ett respektfullt bemötande och tydlig kommunikation, så att den enskilde förstår sin situation, sina rättigheter och vad som förväntas.

Delaktighet innebär att den enskilde:

- får tydlig och begriplig information
- förstår sina rättigheter och skyldigheter
- ges utrymme att beskriva sin situation och sina mål
- ges möjlighet att påverka hur planeringen utformas

Delaktighet är en viktig förutsättning för motivation och långsiktiga förändringar.

Rättssäkerhet och likabehandling ska prägla hela handläggningen. Beslut ska vara sakliga, transparenta och väl motiverade. Den enskilde ska bedömas likvärdigt i förhållande till andra i motsvarande situation, samtidigt som varje ärende ska utgå från individuella omständigheter. Dokumentationen ska vara tydlig, aktuell och möjlig att följa.

2.3 Socialtjänstens uppdrag inom ekonomiskt bistånd

Knivsta kommun ansvarar för att arbetet med ekonomiskt bistånd bedrivs med hög kvalitet, god rättssäkerhet och i enlighet med gällande lagstiftning.

Kommunen ska tillhandahålla riktlinjer, rutiner och handlägningsstöd som stödjer handläggningen och bidrar till en likvärdig bedömning.

Socialtjänstens uppdrag inom ekonomiskt bistånd omfattar både stödjande insatser och myndighetsutövning. Arbetet ska utformas så att den enskilde ges förutsättningar att stärka sina möjligheter till egen försörjning.

Planering och stöd ska utgå från den enskildes individuella situation, förutsättningar och mål. Insatser kan exempelvis avse stöd i arbetssökande, stöd i arbetssökande och studier, stöd när ohälsa påverkar arbetsförmågan, stöd i ekonomisk planering samt samverkan med andra verksamheter och myndigheter.

Parallellt med det stödjande arbetet ska socialtjänsten göra en individuell och rättssäker prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Bedömningen ska bygga på tillförlitliga uppgifter, relevant underlag och tydlig dokumentation.

Riktlinjen ersätter inte externa kunskapsstöd, såsom Socialstyrelsens handböcker och Kunskapsguiden, vilka utgör viktiga komplement i handläggningen.

2.4 Förebyggande arbete

Arbetet med ekonomiskt bistånd i Knivsta kommun ska ha ett tydligt förebyggande perspektiv. Det innebär att socialtjänsten ska arbeta för att motverka långvarig ekonomisk utsatthet och återkommande behov av bistånd.

För att skapa goda förutsättningar för tidiga insatser och samordnat stöd behöver olika enheter, verksamheter och myndigheter samverka med varandra.

I arbetet ingår att:

- uppmärksamma tidiga tecken på ekonomiska svårigheter
- identifiera risk för långvarigt behov av bistånd
- ge stöd till den enskilde i att hantera sin ekonomi
- informera om möjligheten till budget- och skuldrådgivning vid behov
- samverka med andra delar av socialtjänsten, myndigheter och verksamheter vid behov

Socialtjänsten ska, när det är möjligt, arbeta vräkningsförebyggande och tidigt uppmärksamma risk för hemlöshet eller instabil boendesituation.

Det förebyggande arbetet syftar till att minska risken för långvarigt eller återkommande behov av ekonomiskt bistånd.

Som en del av detta ska handläggningen bidra till att biståndet blir rätt från början genom tydlig information, tillräckliga kontroller, rättssäkert och noggrant utredningsarbete samt enhetliga arbetssätt. Detta stärker rättssäkerheten och minskar risken för felaktiga utbetalningar.

Varje ansökan ska utredas individuellt utifrån aktuella förhållanden, så att bedömningar och beslut vilar på ett tillräckligt och aktuellt underlag. Tidigare utredningar kan utgöra ett underlag, men får inte ersätta en ny prövning.

2.5 Uppföljning och kvalitet

Arbetet med ekonomiskt bistånd i Knivsta kommun ska följas upp kontinuerligt för att säkerställa god kvalitet, rättssäkerhet och en likvärdig handläggning.

Uppföljningen syftar till att säkerställa att riktlinjer följs, att handläggningen håller hög kvalitet samt att utvecklingsområden identifieras och tas om hand.

Uppföljning sker genom bland annat:

- interna kvalitetskontroller och stickprov
- kollegial handledning och metodstöd
- uppföljning av handläggning och beslut
- regelbunden översyn och revidering av riktlinjen

Socialnämnden ansvarar för att verksamheten bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med SOSFS 2011:9. Ett systematiskt kvalitetsarbete bidrar till en likvärdig, professionell och rättssäker handläggning.

3. Definitioner och rättsliga utgångspunkter

Ekonomiskt bistånd bygger på individuell behovsprövning och ska anpassas efter den enskildes situation. Bedömningarna ska vara tydliga, sakliga och dokumenterade och utgå från både socialtjänstlagen och denna riktlinje.

3.1 Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd är en behovsprövad och tillfällig insats som ska täcka skäligen kostnader för den enskilde när denne inte själv kan tillgodose sina behov. Det utgör samhällets yttersta skyddsnät och ska bidra till att den enskilde uppnår en skälig levnadsnivå samt ges förutsättningar att så snart som möjligt nå egen försörjning.

Ekonomiskt bistånd delas in i försörjningsstöd och bistånd till levnadskostnader i övrigt.

3.2 Försörjningsstöd

Försörjningsstöd utgör grunden i ekonomiskt bistånd och består av riksnormen samt övriga skäligen kostnader.

Riksnormen fastställs årligen av regeringen och omfattar kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, hälsa och hygien, förbrukningsvaror, dagstidning och telefon.

Utöver riksnormen kan försörjningsstöd beviljas för andra nödvändiga kostnader, såsom boende, hushållsel, arbetsresor, fackavgift, arbetslöshetskassa (A-kassa) och hemförsäkring.

Försörjningsstöd ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå och utformas så att det stärker möjligheterna till ett självständigt liv.

Bedömningen ska alltid vara individuell och utgå från den enskildes faktiska behov och kostnader samt vad som i det enskilda fallet är skäligt.

3.3 Bistånd till levnadskostnader i övrigt

Bistånd till levnadskostnader i övrigt omfattar kostnader som inte ingår i försörjningsstödet men som kan vara nödvändiga för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.

Det kan exempelvis avse kostnader för tandvård, hälso- och sjukvård, glasögon, hemutrustning, flytt eller begravning. Även andra kostnader kan bli aktuella efter en individuell prövning.

Bedömningen ska alltid göras utifrån den enskildes situation och behov. Det ska tydligt framgå varför kostnaden bedöms som nödvändig och skälig.

3.4 Skälig levnadsnivå

Begreppet skälig levnadsnivå är centralt i socialtjänstlagen och innebär att den enskilde ska tillförsäkras en levnadsnivå som är skälig utifrån individuella behov och omständigheter. Bedömningen ska utgå från den enskildes livssituation, hushållets sammansättning och om det finns barn i hushållet.

En skälig levnadsnivå innebär att den enskildes grundläggande behov tillgodoses samt att det finns möjlighet till delaktighet i samhällslivet. Bedömningen ska därför omfatta både ekonomiska och sociala aspekter.

3.5 Individuell behovsprövning

All handläggning av ekonomiskt bistånd ska utgå från en individuell behovsprövning. Det innebär att varje ärende bedöms utifrån den enskildes samlade situation, aktuella förutsättningar och behov.

Bedömningen ska inte göras schablonmässigt, utan ta hänsyn till ekonomiska, sociala och individuella omständigheter. Handläggningen ska präglas av helhetssyn och anpassas efter den enskildes livssituation.

Det ska tydligt framgå hur handläggaren har resonerat, vilka uppgifter som ligger till grund för bedömningen och hur dessa har vägts samman. Beslut ska utformas så att de är rättssäkra, likvärdiga och möjliga att förstå för den enskilde.

I detta ingår att:

- den enskildes situation analyseras utifrån ansökan och de uppgifter som är nödvändiga för prövningen
- relevanta uppgifter inhämtas och dokumenteras
- den individuella bedömningen dokumenteras och motiveras utifrån den enskildes situation samt gällande lagstiftning och rättspraxis
- bedömningar och beslut dokumenteras tydligt och sakligt

3.6 Egenansvar

Den enskilde har det primära ansvaret för sin försörjning. Ekonomiskt bistånd ska därför endast beviljas när den enskilde har uttömt sina möjligheter att försörja sig själv.

Det innebär att den enskilde förväntas:

- använda sina egna resurser
- söka arbete eller delta i planerade aktiviteter
- ansöka om andra ersättningar som denne kan ha rätt till

- medverka till planering och åtgärder som stärker möjligheten till egen försörjning
- medverka i utredningen och lämna nödvändiga uppgifter

Den enskilde har ansvar för att lämna de uppgifter och underlag som behövs för att pröva rätten till ekonomiskt bistånd. I praxis och förvaltningsrättsliga principer brukar detta beskrivas som att den enskilde har bevisbördan för sin rätt till den sökta förmånen, samtidigt som socialnämnden ansvarar för att ärendet blir tillräckligt utrett.

3.7 Arbetsförmåga

Bedömningen av arbetsförmåga är en central del i handläggningen av ekonomiskt bistånd. Den ska utgå från den enskildes faktiska förmåga att arbeta, med beaktande av hälsotillstånd, eventuella hinder och individuella förutsättningar.

Den som kan arbeta ska stå till arbetsmarknadens förfogande och aktivt medverka till att bli självförsörjande utifrån sin förmåga.

Arbetslivserfarenhet, utbildning och aktuell livssituation kan utgöra en del av underlaget i bedömningen.

När arbetsförmågan är nedsatt ska bedömningen grundas på relevanta underlag, exempelvis medicinska uppgifter. I sådana situationer kan samverkan med hälso- och sjukvård, Försäkringskassan eller andra berörda verksamheter vara nödvändig.

Bedömningen ska dokumenteras så att det tydligt framgår hur arbetsförmågan har värderats.

3.8 Barnets bästa och barnrättsperspektiv

När ett ärende berör barn ska barnets bästa vara en utgångspunkt i hela handläggningsprocessen.

I Knivsta kommun läggs stor vikt vid att ett barnrättsperspektiv är tydligt och aktivt i arbetet med ekonomiskt bistånd. Det innebär att barnets situation uppmärksammas och beaktas genom hela handläggningen.

Begreppet barnets bästa innebär att barnets behov och rättigheter ska vara en central utgångspunkt i bedömningen, i enlighet med socialtjänstlagen. Barnets bästa ska ges särskild tyngd i avvägningar där olika intressen ställs mot varandra.

När det framkommer uppgifter som tyder på att ett barn kan fara illa ska detta skyndsamt hanteras i enlighet med gällande bestämmelser och överlämnas till ansvarig enhet inom socialtjänsten.

Det ska tydligt framgå hur barnet påverkas av den ekonomiska situationen, vilka behov barnet har samt hur dessa har beaktats i bedömningen.

Vid behov ska samverkan ske med andra delar av socialtjänsten eller andra berörda verksamheter för att säkerställa ett samordnat stöd kring barnet.

4. Handläggningsprocessen

Detta kapitel beskriver de övergripande ramarna för handläggningen av ekonomiskt bistånd i Knivsta kommun. Syftet är att säkerställa att handläggningen sker rättssäkert, likvärdigt och i enlighet med socialtjänstlagen, förvaltningslagen och god förvaltningssed.

Handläggningen ska genom hela processen präglas av individuell behovsprövning, saklighet och proportionalitet.

I Knivsta kommun ska handläggningen vara aktiv, strukturerad och framåtsyftande, där varje steg bidrar till att skapa tydlighet i den enskildes situation och i den fortsatta planeringen.

Den enskilde ska ges möjlighet till delaktighet och förståelse för processen, och handläggningen ska utformas så att den enskildes integritet respekteras. När barn berörs ska ett tydligt barnrättsperspektiv genomsyra arbetet.

Handläggningsprocessen omfattar flera steg, från att ett ärende aktualiseras till dess att det avslutas. Varje steg ska dokumenteras så att det tydligt framgår hur ärendet har handlagts och vilka överväganden som har gjorts.

Hur handläggningen praktiskt genomförs, exempelvis genom verksamhetssystem, mallar, checklistor och tidsfrister, regleras i lokala rutiner och metodstöd.

4.1 Aktualisering

Ett ärende om ekonomiskt bistånd aktualiseras när en enskild ansöker om bistånd.

Kontakt med socialtjänsten kan ske på den enskildes initiativ eller efter att behov av stöd uppmärksammas i annan kontakt med socialtjänsten, hälso- och sjukvården eller annan myndighet. Den enskilde ska då informeras om möjligheten att ansöka om ekonomiskt bistånd.

Utredning inleds först när en ansökan har inkommit.

4.1.1 Ansökan

Rätten till ekonomiskt bistånd provas efter att en ansökan har inkommit. En ansökan kan lämnas skriftligt, inklusive digitalt, eller muntligt och ska alltid dokumenteras.

Den enskilde ska få tydlig information om vad prövningen innebär och vilka uppgifter som behövs. Om ansökan är ofullständig ska den enskilde informeras om vilka uppgifter som saknas, samtidigt som prövningen ska utgå från de uppgifter som finns tillgängliga.

Handläggningen ska påbörjas skyndsamt. Utredningen omfattar de åtgärder som krävs för att pröva rätten till bistånd, exempelvis inhämtande av uppgifter och kompletterande handlingar.

När tillräckligt underlag finns för att kunna pröva rätten till bistånd är målsättningen i Knivsta kommun att utredningen sammanställs i ett beslutsunderlag och att beslut fattas inom fem arbetsdagar, om inte särskilda skäl föreligger.

Ärenden med akuta behov ska prioriteras och handläggas särskilt skyndsamt.

4.2 Information till den enskilde

Den enskilde ska genom hela handlägningsprocessen få tydlig, saklig och begriplig information. Informationen och kommunikationen ska vid behov anpassas utifrån den enskildes kognitiva, språkliga och kommunikativa förutsättningar.

Det är särskilt viktigt att den enskilde får information om sina rättigheter och skyldigheter, om vilka uppgifter som behöver lämnas och om hur processen går till. Den enskilde ska även informeras om att uppgifter kan komma att kontrolleras samt om rätten att överklaga beslut.

I detta ingår att den enskilde informeras om:

- skyldigheten att lämna korrekta uppgifter
- skyldigheten att anmäla förändringar som kan påverka rätten till bistånd
- vilka underlag som behövs för prövningen
- att kontroller och stickprovskontroller kan förekomma

När information lämnas som har betydelse för ärendet ska detta dokumenteras.

Handläggningen ska även bidra till att uppmärksamma andra behov än de som framkommer i ansökan. Det kan exempelvis avse våldsutsatthet, barns situation eller behov av stöd från andra verksamheter.

Vid indikationer på våld i nära relation ska handläggningen anpassas och särskild hänsyn tas till den enskildes behov av skydd, stöd och integritet.

4.3 Återtagande av ansökan

Den enskilde har rätt att när som helst under handläggningen återta sin ansökan.

Om ansökan återtas ska detta dokumenteras i journalen och utredningen avslutas utan vidare åtgärd. Det ska framgå att ansökan har återtagits av den enskilde.

Ett återtagande påverkar inte den enskildes möjlighet att ansöka på nytt vid ett senare tillfälle.

4.4 Utredning

När en ansökan har inkommit ska en utredning inledas utan dröjsmål. I Knivsta kommun innebär detta att utredningen påbörjas samma dag eller senast nästföljande arbetsdag.

Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att möjliggöra en rättssäker bedömning, men inte mer ingripande än vad som är nödvändigt.

Utredningen omfattar de åtgärder som vidtas för att kunna bedöma den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd. Det innefattar exempelvis granskning av ansökan och inlämnade handlingar, kontakter med den enskilde samt vid behov inhämtning av uppgifter från andra källor. Samtliga åtgärder som vidtas inom ramen för utredningen ska dokumenteras i journalen.

Handläggningen ska vara individuell och utgå från den enskildes faktiska situation. Den ska präglas av saklighet, proportionalitet och respekt för den enskildes integritet. Dokumentationen ska vara så tydlig att det framgår hur bedömningen har gjorts.

Utredningen ska ge ett tillräckligt underlag för att kunna fatta beslut i ärendet.

Syftet är inte bara att klarlägga rätten till bistånd, utan också att ge en tydlig bild av vad som behövs för att komma vidare mot egen försörjning.

Underlaget ska visa:

- den enskildes förhållanden och livssituation
- den enskildes behov
- vilka resurser som finns
- vilka möjligheter till egen försörjning som föreligger
- om behovet kan tillgodoses på annat sätt
- den ekonomiska beräkningen som ligger till grund för bedömningen

Beslutsunderlaget ska bygga på aktuella och tillförlitliga uppgifter. Socialtjänsten ska inhämta de uppgifter som behövs för att kunna göra en korrekt och rättssäker bedömning. Uppgifter ska som huvudregel inhämtas i dialog med den enskilde och med dennes samtycke.

Uppgifter kan inhämtas utan samtycke endast när det finns stöd i lag. Sådan informationsinhämtning ska vara sakligt motiverad, proportionerlig i förhållande till syftet och dokumenteras.

När den enskildes situation kräver insatser från flera verksamheter ska socialtjänsten verka för samordning inom ramen för handläggningen. Behov av samverkan ska tydliggöras i utredningen, inklusive vilka verksamheter eller myndigheter som är involverade och hur samordning ska ske.

Utredningen ska även uppmärksamma om det finns indikationer på våld i nära relation eller annan utsatthet. I sådana fall ska särskild hänsyn tas till den enskildes säkerhet, integritet och behov av skydd. Dokumentationen ska utformas på ett sätt som inte riskerar att öka den enskildes utsatthet.

4.4.1 Kommunikering

Innan beslut fattas ska den enskilde som huvudregel ges möjlighet att ta del av och yttra sig över uppgifter som tillförts ärendet av någon annan, i enlighet med förvaltningslagen.

Inom ekonomiskt bistånd fattas beslut ofta utan föregående kommunikering, då det i många fall är angeläget att beslut meddelas utan dröjsmål. Kommunikering kan även underlåtas om det är uppenbart obehövt eller om beslutet inte går den enskilde emot.

Om uppgifter från annan part tillförs ärendet och kan påverka beslutet negativt för den enskilde ska den enskilde som huvudregel ges möjlighet att ta del av och yttra sig över uppgifterna innan beslut fattas.

4.4.2 God man, förvaltare och ombud

Den enskilde kan företrädas av god man, förvaltare eller ombud i ärenden om ekonomiskt bistånd.

Ett ombud är en person som den enskilde själv har utsett genom fullmakt. Fullmakten ska prövas i det enskilda ärendet. Socialtjänsten avgör om ombudet kan godtas, utifrån om fullmakten är giltig och om det är lämpligt att ombudet företräder den enskilde i ansökan om ekonomiskt bistånd.

Från och med den 1 juli 2026 gäller nya regler om ställföreträdarskap. God man och förvaltare är former av ställföreträdarskap. Godmanskap beslutas som huvudregel av överförmyndaren eller överförmyndarnämnden. Förvaltare samt vissa tvistiga ärenden om godmanskap beslutas av tingsrätten. Uppdragets omfattning framgår av beslutet eller förordnandet och avgör i vilken utsträckning ställföreträdaren har rätt att ansöka om ekonomiskt bistånd och företräda den enskilde i ärendet.

Handläggaren ska säkerställa:

- vem som företräder den enskilde
- vilken behörighet företrädaren har
- att ansökan görs av behörig person

Det ska dokumenteras vem som företräder den enskilde.

Även när den enskilde företräds av annan ska handläggningen, så långt det är möjligt och lämpligt, genomföras med den enskildes delaktighet och med respekt för självbestämmande, integritet och individuella vilja.

Om det framkommer att den enskilde har svårt att tillvarata sin rätt i fråga om ekonomiskt bistånd och saknar företrädare, ska behov av god man eller förvaltare uppmärksammas och vid behov anmälas till överförmyndaren.

4.4.3 Framtidsfullmakt och anhörigbehörighet

En framtidsfullmakt kan ge en utsedd person rätt att företräda den enskilde i ekonomiska frågor, inklusive ansökan om ekonomiskt bistånd, när den enskilde inte längre kan ta hand om de angelägenheter som fullmakten avser.

När en framtidsfullmakt åberopas ska handläggaren bedöma:

- om fullmakten är giltig
- om den har trätt i kraft
- om den omfattar ansökan om ekonomiskt bistånd

Anhörigbehörighet kan i vissa fall ge en nära anhörig rätt att hjälpa den enskilde i enklare ekonomiska angelägenheter. Detta kan exempelvis avse att ta kontakt med socialtjänsten eller medverka i ansökan.

Anhörigbehörighet är begränsad och omfattar inte mer ingripande åtgärder. Den innebär inte att den anhörige automatiskt har rätt att ansöka om ekonomiskt bistånd eller fullt ut företräda den enskilde i ärendet.

Om det saknas behörig företrädare och den enskilde inte kan tillvarata sin rätt, ska handläggaren uppmärksamma behov av god man eller förvaltare.

4.5 Bedömning

Bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd ska göras utifrån den enskildes faktiska förhållanden och bygga på en helhetsbedömning.

Det innebär att både ekonomiska och sociala aspekter ska vägas in, liksom den enskildes möjligheter att bidra till sin egen försörjning. Särskild hänsyn ska tas till barns situation när barn berörs.

Beslutsunderlaget ska innehålla en tydligt motiverad bedömning. Det ska framgå vilket underlag, vilka faktiska omständigheter och vilka rättsliga överväganden som ligger till grund för beslutet.

I Knivsta kommun är det viktigt att bedömningar utformas så att den enskilde förstår grunden för beslutet.

4.6 Beslut

Beslut ska vara skriftliga, tydliga och möjliga att förstå för den enskilde. Det ska framgå vad som beviljas eller avslås, vilken motivering som ligger till grund för beslutet och vilka lagrum som har tillämpats.

Den enskilde ska informeras om hur beslutet kan överklagas och inom vilken tid, samt ges möjlighet att förstå beslutets innebörd.

4.7 Verkställighet

Beslut om ekonomiskt bistånd ska verkställas skyndsamt.

Utbetalning ska genomföras på ett sätt som säkerställer att den enskilde får rätt bistånd vid rätt tidpunkt.

4.8 Överklagande

Den enskilde har rätt att överklaga beslut om ekonomiskt bistånd i enlighet med gällande lagstiftning.

Överklagandet ska vara skriftligt och ha inkommit till socialtjänsten inom tre veckor från det att den enskilde tagit del av beslutet.

När ett överklagande inkommer ska socialtjänsten pröva om det har inkommit i rätt tid samt ta ställning till om beslutet ska ändras i enlighet med förvaltningslagen. Överklagandet ska därefter, tillsammans med relevanta handlingar, överlämnas till förvaltningsrätten inom fem arbetsdagar.

Handläggningen av överklaganden ska ske skyndsamt och dokumenteras.

4.9 Ny prövning vid fortsatt behov

Ekonomiskt bistånd är en tillfällig och behovsprövad insats. Rätten till bistånd ska därför prövas vid varje ansökan utifrån aktuella förhållanden.

Vid fortsatt behov av ekonomiskt bistånd ska den enskilde ansöka på nytt. Varje ansökan ska prövas individuellt och utifrån den enskildes aktuella situation.

Tidigare uppgifter och bedömningar kan utgöra en del av underlaget, men får inte ersätta en aktuell och självständig prövning.

4.10 Avslut av ärende

Ett ärende avslutas när behovet av ekonomiskt bistånd upphör. Ett ärende kan exempelvis avslutas när den enskilde blir självförsörjande, flyttar från kommunen eller avlider.

Skälen till avslut ska dokumenteras i journalen så att det framgår varför ärendet har avslutats.

4.11 Dokumentation

Dokumentationen är en central del av rättssäkerheten i handläggningen. Den ska vara saklig, relevant, tydlig och möjlig att följa över tid.

Dokumentationen ska möjliggöra insyn, uppföljning och kontinuitet i ärendet.

Det ska framgå:

- vilka uppgifter som har inhämtats
- vilka omständigheter och överväganden som har beaktats
- hur den individuella bedömningen har gjorts
- vilket beslut som har fattats och vilka skäl som ligger till grund för beslutet

Dokumentationen ska vara aktuell och utformas så att den enskilde kan förstå vad som har legat till grund för beslutet.

Arbetet med att förebygga felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott utgör en del av verksamhetens kvalitets- och rättssäkerhetsarbete. Se även Bilaga 1.

5. Hushållstyper

Vid prövning av ekonomiskt bistånd är det avgörande att klarlägga hur hushållet är sammansatt, eftersom det påverkar normberäkning, kostnadsfördelning och försörjningsansvar. Bedömningen ska utgå från de faktiska förhållandena och inte enbart från folkbokföring.

Utredningen ska tydliggöra vilka som ingår i hushållet, hur hushållets ekonomi är organiserad samt vilket försörjningsansvar som gäller mellan personer som bor tillsammans. Det ska även klargöras om kostnader delas och på vilket sätt samt om den enskilde har en faktisk och verifierbar boendekostnad.

Om uppgifterna om hushållet är oklara eller motsägelsefulla ska detta utredas vidare, eftersom hushållets sammansättning har betydelse för rätten till bistånd och biståndets storlek.

Bedömningen ska dokumenteras så att den kan följas och förstås i efterhand.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till olika hushållsförhållanden, exempelvis om personer som bor tillsammans lever som makar eller sambor samt om det finns barn i hushållet.

När barn finns i hushållet ska barnets bästa särskilt beaktas. Det ska framgå hur barnets situation har påverkat bedömningen.

5.1 Ensamhushåll

En ensamstående som bor själv bedöms som ett ensamhushåll och ansvarar fullt ut för sin egen försörjning. Vid beräkning av ekonomiskt bistånd utgår bedömningen från riksnormens nivå för ensamstående samt den enskildes faktiska och skäliga kostnader för exempelvis boende, hushållsel och andra skäliga utgifter.

Även när den enskilde uppger sig bo ensam behöver handläggaren uppmärksamma om det finns omständigheter som kan påverka hushållsbedömningen. Det kan till exempel vara om någon annan vistas stadigvarande i bostaden, om boendekostnaden delas med annan eller om det finns tecken på gemensam ekonomi.

Särskild hänsyn ska tas till om det finns tecken på varaktig vistelse eller ekonomisk samverkan med annan person, eftersom detta kan påverka hushållstillhörigheten.

5.2 Ensamstående med barn

När en ensamstående förälder bor tillsammans med barn ansvarar föräldern för både sin egen och barnets försörjning. Normberäkningen ska då utgå från riksnorm för vuxen samt barnets norm utifrån barnets ålder och faktiska vistelse i hushållet.

Vid bedömningen ska barnets situation särskilt uppmärksammas. Det gäller bland annat barnets behov av mat, kläder, fritid, skolgång och en trygg boendesituation. Om barnet vistas växelvis hos föräldrarna eller endast bor delar av tiden hos den sökande ska detta påverka beräkningen utifrån barnets faktiska vistelsetid.

Barnets situation ska särskilt beaktas och framgå av utredning och bedömning.

5.3 Gifta makar

Gifta makar har ett ömsesidigt försörjningsansvar. Det innebär att makarnas inkomster, tillgångar och kostnader som utgångspunkt ska bedömas gemensamt. Ekonomiskt bistånd kan därför normalt inte beviljas om den ena maken har ekonomisk förmåga att bidra till bådats försörjning.

Bedömningen ska utgå från att hushållet har ett gemensamt ekonomiskt ansvar, även om makarna i praktiken organiserar sin ekonomi var för sig. Båda makarnas ekonomiska förhållanden ska därför utredas.

Undantag kan behöva göras när det framstår som orimligt eller olämpligt att ställa sådana krav, till exempel vid våld i nära relation, skyddsbehov eller allvarlig konflikt. Bedömningen ska då vara individuell och tydligt motiverad.

5.4 Gifta makar när ena parten är bosatt utomlands

Försörjningsskyldigheten mellan makar gäller även om makarna inte bor tillsammans. När den enskilde är gift och ansöker om ekonomiskt bistånd ska därför även den andra makens ekonomiska situation beaktas, om det är möjligt och relevant.

Den sökande behöver lämna de uppgifter som krävs för att möjliggöra en helhetsbedömning, till exempel om det finns kontakt mellan makarna, om ekonomiskt stöd lämnas eller kan lämnas och om den andra parten har faktisk möjlighet att bidra till försörjningen.

5.5 Sambor

Sambor som bor tillsammans och har gemensam hushållning ska som huvudregel bedömas som ett gemensamt hushåll. Det innebär att bådats inkomster, tillgångar och kostnader ska ingå i prövningen av ekonomiskt bistånd.

5.6 Sambor och gifter med barn

När två vuxna lever tillsammans och det finns barn i hushållet behöver bedömningen ta hänsyn till både hushållsgemenskapen mellan de vuxna och barnets försörjningssituation. Det gäller oavsett om barnet är gemensamt eller endast är barn till en av de vuxna.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till barnets relation till respektive vuxen, om underhållsstöd eller underhållsbidrag utgår och hur hushållets ekonomi faktiskt är organiserad. Det ska även klargöras vilket försörjningsansvar som respektive vuxen har i förhållande till barnet.

5.7 Hushållsgemenskap utan parrelation

När flera bor tillsammans utan att vara i en parrelation, exempelvis syskon, vuxna barn och föräldrar eller vänner, ska de normalt inte bedömas som ett gemensamt biståndshushåll. Var och en provas i regel utifrån sin egen ekonomi.

Samtidigt kan gemensamma boendekostnader och andra delade utgifter påverka bedömningen av vilka kostnader som är skäligen. Det behöver därför framgå hur kostnaderna fördelas mellan de boende.

5.8 Delat boende, växelvis boende och umgänge

När barn bor växelvis hos två föräldrar ska barnet normalt beaktas i båda hushållen utifrån den faktiska vistelsetiden. Riksnormen för barnet ska då fördelas i förhållande till hur många dagar barnet vistas i respektive hushåll.

Vid umgänge ska barnet inte räknas som stadigvarande boende i hushållet, men barnet kan ändå påverka beräkningen utifrån faktisk vistelsetid. Umgängesbarn beaktas inom ramen för riksnormen för de dagar barnet vistas hos föräldern.

Om umgänge medför nödvändiga resekostnader kan dessa behöva provas särskilt enligt riktlinjens avsnitt om levnadskostnader i övrigt.

Bedömningen ska alltid utgå från barnets bästa och från vad som är skäligt i det enskilda fallet.

Det ska framgå av beslutsunderlaget vilka uppgifter om barnets vistelsetid som ligger till grund för bedömningen.

5.9 Ungdomar som bor kvar hemma efter 18 års ålder

När den enskilde har fyllt 18 år har denne som huvudregel ett eget försörjningsansvar, även om den enskilde fortfarande bor kvar i föräldrahemmet. Detta gäller under förutsättning att den enskilde inte omfattas av föräldrarnas försörjningsansvar enligt föräldrabalken, till exempel vid pågående gymnasiestudier.

Rätten till ekonomiskt bistånd ska då provas utifrån den enskildes egen ekonomi och situation.

Vid bedömningen behöver hänsyn tas till den enskildes andel av hushållets kostnader. När det gäller boendekostnad ska en individuell bedömning göras utifrån hushållets situation, inklusive om föräldrarna har ekonomiskt bistånd eller

inte. Vid bedömning av boendekostnad ska enhetsberäkning tillämpas i enlighet med Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd.

5.10 Ungdomar under 21 år som fortfarande går i gymnasiet

För ungdomar under 21 år som fortfarande går i gymnasiet gäller föräldrarnas försörjningsansvar enligt föräldrabalken. Ekonomiskt bistånd till ungdomen kan endast bli aktuellt efter en individuell prövning av den enskildes situation.

Bedömningen ska utgå från föräldrarnas ekonomiska förmåga att försörja ungdomen. Bistånd till ungdomen kan bli aktuellt endast i undantagsfall, till exempel om det finns våld, allvarlig konflikt eller annan utsatthet.

Om föräldern saknar ekonomisk förmåga att bidra till försörjningen är det i första hand föräldern som ska ansöka om ekonomiskt bistånd.

5.11 Underårig som bildat familj

När den enskilde är underårig och själv har barn uppstår en mer komplex försörjningssituation. Den underårige har då ansvar för sitt eget barn, samtidigt som den underårige i vissa delar fortfarande kan omfattas av föräldrars försörjningsansvar.

Handläggningen ska därför vara särskilt noggrann och utgå från barnets bästa. Behov av samverkan med andra delar av socialtjänsten eller andra berörda verksamheter ska särskilt uppmärksammas.

6. Inkomster och tillgångar

Ekonomiskt bistånd ska endast beviljas när den enskilde saknar egna möjligheter att tillgodose sina behov.

Prövningen inleds med att bedöma om den enskilde uppfyller förutsättningarna för rätt till bistånd. Om förutsättningarna inte är uppfyllda kan ansökan avslås utan att en ekonomisk prövning görs.

Om förutsättningarna är uppfyllda ska det därefter prövas om den enskilde kan tillgodose sina behov genom egna inkomster, tillgångar eller andra ekonomiska resurser.

I Knivsta kommun arbetar vi med denna prövning på ett systematiskt och konsekvent sätt, för att säkerställa en rättssäker och likvärdig handläggning.

Utgångspunkten är att alla tillgängliga resurser ska användas innan bistånd kan bli aktuellt. Bedömningen ska vara individuell och utgå från hushållets samlade ekonomi.

6.1 Inkomster

Alla inkomster ska i princip beaktas vid prövning av ekonomiskt bistånd. Det gäller oavsett om inkomsterna är regelbundna eller tillfälliga.

Som inkomster räknas exempelvis:

- lön och andra ersättningar från arbete
- ersättningar och bidrag från Försäkringskassan, såsom sjukpenning, föräldrapenning och bostadsbidrag
- ersättning från arbetslöshetsförsäkring
- studiestöd
- underhållsstöd eller underhållsbidrag
- pension
- skatteåterbäring
- andra ekonomiska tillskott, exempelvis swishinsättningar eller spelvinster

Bedömningen ska som huvudregel utgå från inkomster som den enskilde haft till sitt förfogande månaden före den månad ansökan avser. Även inkomster under utredningstiden ska beaktas när det är relevant för bedömningen.

6.1.1 Inkomster som inte ska beaktas

Vissa inkomster ska inte beaktas vid prövning av ekonomiskt bistånd eller endast beaktas delvis, i enlighet med gällande lagstiftning, rättspraxis och vägledande kunskapsstöd.

Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till inkomster och ersättningar som enligt lag är undantagna från beräkning eller som är avsedda att täcka särskilda behov eller merkostnader.

Det kan exempelvis avse:

- inackorderingstillägg
- programresor eller reseersättning från Arbetsförmedlingen
- extra tillägg från CSN
- merkostnadsersättning från Försäkringskassan
- fonder och stipendier avsedda för särskilt ändamål
- ersättning för omkostnader vid familjehemsplacering
- försäkringsersättning och skadestånd avsedda att kompensera för ekonomisk förlust
- sparade medel från stimulansavdraget under pågående stimulansperiod

6.1.2 Barns inkomster och tillgångar

Barns inkomster och tillgångar ska beaktas i enlighet med gällande lagstiftning och med hänsyn till barnets bästa.

Barn är aldrig försörjningsansvariga för föräldrar eller syskon. Barns inkomster och tillgångar ska endast beaktas i förhållande till barnets egna kostnader.

Om ett barn genom egna inkomster eller tillgångar kan försörja sig själv ska barnet inte ingå i normberäkningen, även om barnet fortfarande ingår i hushållet.

Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till barns inkomster av tjänst samt sparade medel.

6.2 Tillgångar

Den som har tillgångar ska i första hand använda dessa för sin försörjning.

Tillgångar kan bestå av exempelvis bankmedel, kontanter eller andra ekonomiska resurser.

Bedömningen ska ta hänsyn till om tillgångarna är tillgängliga och möjliga att använda. Det ska också beaktas om det finns särskilda skäl att inte kräva att tillgångar används, exempelvis om de behövs för att möjliggöra arbete eller en stabil livssituation.

Tillgångar ska värderas utifrån sitt faktiska ekonomiska värde och sin betydelse för den enskildes situation.

6.2.1 Bil

Bil kan utgöra en realiserbar tillgång vid prövning av ekonomiskt bistånd. Bedömningen ska vara individuell och utgå från bilens värde samt den enskildes behov av bilen, exempelvis för arbete, studier, sjukdom eller andra sociala skäl.

Den enskilde ska lämna underlag som möjliggör bedömning av bilens värde och om bilen ska anses utgöra en realiserbar tillgång.

6.2.2 Villa och bostadsrätt

Villa och bostadsrätt kan utgöra realiserbara tillgångar vid prövning av ekonomiskt bistånd. Bedömningen ska vara individuell och utgå från bostadens värde, möjligheten till försäljning samt konsekvenserna för den enskilde och eventuella barn.

För att villa eller bostadsrätt ska bedömas utgöra en realiserbar tillgång ska det framgå att en försäljning kan förväntas ge ett ekonomiskt överskott.

Vid bedömningen ska även hänsyn tas till den enskildes möjlighet att anpassa sin boendesituation. Bestämmelser om rådrum framgår av avsnitt 7.4.4.1.

6.2.3 Företag och näringsverksamhet

Den som bedriver företag eller näringsverksamhet ska i första hand använda företagets eller näringsverksamhetens inkomster och tillgångar för sin försörjning.

Bedömningen ska vara individuell och omfatta företagets eller näringsverksamhetens ekonomi samt möjligheten till egen försörjning.

7. Riksnorm och försörjningsstöd

Försörjningsstöd omfattar riksnormen samt andra skäligen kostnader enligt socialtjänstlagen.

Bedömningen ska vara individuell och utgå från hushållets sammansättning, den enskildes faktiska behov och förutsättningar samt vad som krävs för att uppnå en skälig levnadsnivå.

När barn finns i hushållet ska barnets bästa särskilt beaktas vid bedömningen.

7.1 Riksnorm

Riksnormen fastställs årligen av regeringen och omfattar kostnader för exempelvis:

- livsmedel
- kläder och skor
- lek och fritid
- hälsa och hygien
- barn- och ungdomsförsäkring
- förbrukningsvaror
- dagstidning
- telefon

Riksnormen ska som huvudregel tillämpas vid beräkning av försörjningsstöd.

7.2 Andra skäligen kostnader

Utöver riksnormen kan försörjningsstöd beviljas för andra skäligen kostnader, såsom:

- boende
- hushållsel
- arbetsresor
- hemförsäkring
- arbetslöshetskassa (A-kassa)
- fackföreningsavgift

Bedömningen ska utgå från hushållets faktiska kostnader och vad som är skäligt i det enskilda fallet.

7.3 Riksnorm till högre eller lägre nivå

Riksnormen ska som huvudregel tillämpas vid beräkning av försörjningsstöd. I vissa situationer kan försörjningsstödet dock beräknas till en högre eller lägre nivå efter individuell bedömning.

Bedömningen ska alltid vara individuell och utgå från den enskildes faktiska behov och situation. När barn finns i hushållet ska barnets bästa särskilt beaktas.

7.3.1 Riksnorm till högre nivå

Riksnorm kan i vissa situationer beräknas till en högre nivå än riksnormen när den enskilde har nödvändiga kostnader som inte täcks av normen.

Det kan exempelvis avse:

- förhöjda matkostnader vid medicinska behov, om behovet är styrkt genom underlag från hälso- och sjukvården
- kostnader för kläder eller skor när särskilda behov föreligger
- fritidsaktiviteter för barn när det bedöms nödvändigt för barnets delaktighet och skälig levnadsnivå
- kostnader för grundläggande kläder till spädbarn

Fysisk aktivitet på recept (FAR) beviljas normalt inte som förhöjd norm. Undantag kan göras efter individuell bedömning om aktiviteten bedöms nödvändig och den enskilde saknar andra möjligheter till fysisk aktivitet.

7.3.2 Riksnorm till lägre nivå

Riksnorm kan i vissa situationer beräknas till en lägre nivå när det finns särskilda skäl och vissa kostnader redan är tillgodosedda på annat sätt.

Det kan exempelvis avse:

- personer som får kost, logi eller andra behov tillgodosedda genom HVB, institution eller liknande boendeformer
- situationer där den enskilde befinner sig i en akut nödsituation och endast behöver tillfälligt ekonomiskt bistånd för att kunna reda upp situationen
- situationer där vissa kostnader som ingår i riksnormen saknas eller är lägre än riksnormen
- kostnader som den enskilde inte har behov av

Vid reducering av riksnormen ska bedömningen utgå från vilka delar av riksnormen som den enskilde fortfarande behöver bekosta själv.

Det ska framgå av beslutsunderlaget vilka skäl som ligger till grund för att riksnormen har beräknats till en lägre nivå.

7.4 Boende och boendekostnad

Boendekostnaden är en av de största utgifterna i hushållet och ska bedömas särskilt noggrant. Utgångspunkten är att den enskilde har rätt till en skälig boendestandard, men inte till ett boende som överstiger vad som är rimligt utifrån hushållets situation.

Vid bedömning av boendekostnad ska hänsyn tas till:

- hushållets storlek och sammansättning
- ortens bostadsmarknad
- vad som är en skälig kostnad för jämförbara hushåll i kommunen
- den enskildes möjligheter att förändra sin boendesituation

Boendekostnaden ska styrkas, exempelvis genom hyreskontrakt, hyresavi eller motsvarande underlag. Om boendet delas med andra ska det framgå hur kostnaderna fördelas mellan de boende.

7.4.1 Hyrt boende och inneboende

När den enskilde hyr sin bostad, exempelvis genom hyresrätt, andrahandskontrakt eller som inneboende, ska boendekostnaden bedömas utifrån den faktiska kostnaden och vad som är skäligt i förhållande till hushållets storlek och behov.

Boendekostnaden ska styrkas genom avtal eller motsvarande underlag som visar den enskildes boendeförhållande.

Vid delat boende ska det klargöras hur kostnaderna fördelas. Endast den enskildes faktiska andel av kostnaden ska beaktas.

Om avtal saknas ska boendekostnaden som huvudregel inte beaktas.

Den enskilde som bor inneboende hos någon annan utan att ha gemensam ekonomi eller hushållsgemenskap med värden ska normalt bedömas som ett eget hushåll.

För att någon ska bedömas som inneboende behöver det framgå hur boendet är organiserat, om det finns en faktisk överenskommelse om hyra eller ersättning och om ekonomin är åtskild från värdens. Om det finns tecken på gemensam hushållning eller gemensam ekonomi kan en annan bedömning behöva göras.

7.4.2 Ägt boende, bostadsrätt och fastighet

När den enskilde äger sitt boende ska både boendekostnaden och bostadens värde beaktas i bedömningen.

Boendekostnaden ska beräknas utifrån de kostnader som är nödvändiga för att bo kvar i bostaden, exempelvis avgift till bostadsrättsförening, ränta på bostadslån

samt driftskostnader såsom uppvärmning, vatten, avlopp, sophämtning, fastighetsavgift och nödvändigt underhåll.

Amorteringar ska som huvudregel inte ingå i den godtagbara boendekostnaden, eftersom de utgör ett sparande.

Vid ägt boende ska även bostaden som tillgång beaktas. Det ska utredas om bostaden utgör en realiserbar tillgång, det vill säga om den kan säljas inom rimlig tid och om ett eventuellt överskott kan bidra till den enskildes försörjning.

Det ska även bedömas om en försäljning kan leda till att den enskilde uppnår självförsörjning samt om det finns realistiska möjligheter att ordna ett annat boende.

Krav på att sälja bostaden ska inte ställas vid kortvarigt biståndsbehov.

I bedömningen ska särskild hänsyn tas till:

- den enskildes möjligheter att få annat boende
- barn i hushållet
- sociala och medicinska förhållanden
- bostadsmarknadens förutsättningar

Bedömningen ska vara individuell och tydligt motiverad. Hänsyn ska även tas till om det är ekonomiskt rimligt att sälja bostaden, exempelvis med beaktande av försäljningskostnader, skuldsituation och risken att den enskilde försätts i en sämre ekonomisk situation.

7.4.3 Tillfälligt boende och akut logi

Tillfälliga boendeformer kräver en särskilt noggrann bedömning.

Med tillfälligt boende avses i första hand akuta boendelösningar, såsom akut logi. Akut logi kan bli aktuellt när den enskilde saknar tak över huvudet för natten och befinner sig i en akut nödsituation. Sådant bistånd ska vara tillfälligt och kombineras med planering för en mer långsiktig boendelösning.

Det kan även handla om andrahandsboende, boende hos vänner eller släktingar, korttidskontrakt eller andra otrygga boendelösningar. För dessa boendeformer ska det som huvudregel finnas avtal som styrker boendeförhållandet.

I dessa situationer ska särskild vikt läggas vid att klarlägga:

- om hushållsgemenskap föreligger
- om den enskilde har en faktisk boendekostnad
- hur boendesituationen påverkar eventuella barn
- om boendesituationen påverkar möjligheten till egen försörjning

En instabil boendesituation kan påverka behovet av stöd och planering mot självförsörjning. Den enskilde ska, utifrån sin förmåga och situation, aktivt medverka till att söka mer långsiktiga boendelösningar på både den reguljära och den sekundära bostadsmarknaden.

7.4.4 När boendekostnaden är för hög

Oavsett boendeform ska det prövas om boendekostnaden är skälig.

Om boendekostnaden bedöms vara oskäligt hög ska den enskilde som huvudregel uppmanas att sänka sina kostnader, exempelvis genom att söka billigare boende. Den enskilde ska ges tydlig information om att boendekostnaden bedömts vara för hög samt om hur detta kan påverka rätten till bistånd.

Under ett rådrum kan bistånd beviljas till den faktiska boendekostnaden, om det bedöms rimligt utifrån den enskildes situation.

Efter rådrummet ska boendekostnaden som huvudregel beräknas utifrån vad som bedöms vara en skälig boendekostnad, om den enskilde har haft reella möjligheter att anpassa sina kostnader.

7.4.4.1 Rådrum

Rådrum avser den tid som den enskilde ges för att anpassa sin boendekostnad till en skälig nivå.

När boendekostnaden bedöms vara för hög ska en bedömning göras av om rådrum ska ges. Bedömningen ska utgå från den enskildes möjligheter och faktiska ansträngningar att sänka sina boendekostnader.

Tiden för rådrum är som huvudregel fyra månader. Tiden ska dock alltid bedömas individuellt utifrån den enskildes förutsättningar i det enskilda fallet.

Vid bedömningen ska särskilt beaktas:

- tillgången till alternativa bostäder
- den enskildes möjligheter att aktivt söka nytt boende
- barn i hushållet
- sociala och medicinska förhållanden
- den lokala bostadsmarknadens förutsättningar

Under rådrumstid beaktas den faktiska boendekostnaden.

Den enskilde ska ges tydlig information om:

- att boendekostnaden bedöms som för hög
- vilka förväntningar som finns på den enskilde

Det ska framgå av dokumentationen vilka överväganden som har gjorts samt vilken tidsperiod som bedömts som skälig i det enskilda fallet.

7.5 Akuta situationer och nödbistånd

Vid akuta situationer ska bedömningen göras skyndsamt utifrån den enskildes mest grundläggande behov.

Akut bistånd kan bli aktuellt när den enskilde saknar möjlighet att tillgodose sina mest grundläggande behov, exempelvis livsmedel, tillfälligt boende eller andra nödvändiga behov.

7.6 Hushållsel

Kostnader för hushållsel kan beviljas om de är skäligen. Bedömningen ska utgå från faktisk kostnad och jämföras med vad som är normalt för hushållets storlek. Om kostnaden avviker från vad som är normalt ska detta utredas.

För personer som är inneboende eller delar bostad med andra ska elkostnaden som huvudregel delas mellan de boende i bostaden. Detta omfattar även kostnader såsom elnäts- och elöverföringsavgifter.

7.7 Hemförsäkring

Hemförsäkring är en nödvändig kostnad och ska normalt godtas inom skälig nivå. Det avser en grundläggande hemförsäkring utan tillägg eller tillval.

7.8 Arbetsresor

Kostnader för resor till och från arbete, praktik eller andra arbetsmarknadsinsatser kan beviljas när de är nödvändiga.

Resor ska i första hand ske med det mest kostnadseffektiva alternativet. Kollektivtrafik ska användas när det är möjligt.

Kostnader för bil kan endast godtas om det finns särskilda skäl, exempelvis:

- bristande kollektivtrafik
- medicinska skäl
- särskilda arbetstider

Bedömningen ska vara individuell och tydligt motiverad.

7.9 Fackföreningsavgift och A-kassa

Kostnader för fackföreningsavgift och arbetslöshetskassa (A-kassa) kan ingå i försörjningsstödet om de bedöms vara skäliga.

Bedömningen ska vara individuell och utgå från den enskildes situation samt vad som är nödvändigt för att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Vid bedömningen ska även hänsyn tas till att avgiften kan variera beroende på den

enskildes aktuella sysselsättning, exempelvis vid arbete, arbetslöshet eller föräldraledighet.

8. Bistånd till levnadskostnader i övrigt

Bistånd till levnadskostnader i övrigt avser kostnader som inte ingår i försörjningsstödet men som i det enskilda fallet kan vara nödvändiga för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.

Bedömningen ska alltid vara individuell och utgå från den enskildes behov, situation och förutsättningar. Kostnaden ska vara nödvändig och skälig, och det ska framgå varför behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Prövningen ska vara individuell och utgå från behovet i det enskilda fallet. Bedömningarna ska vara tydliga och begripliga, och det ska framgå hur kostnaden hänger ihop med den enskildes behov och situation.

I Knivsta kommun ska bedömningar av bistånd till levnadskostnader i övrigt präglas av rättssäkerhet, likvärdighet och individuell behovsprövning.

8.1 Hälsa och medicinska behov

8.1.1 Hälso- och sjukvård, läkemedel och behandling

Bistånd kan prövas till nödvändiga kostnader för hälso- och sjukvård när behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Godtagbara kostnader kan avse:

- patientavgifter upp till högkostnadsskydd (frikort)
- läkemedel som omfattas av högkostnadsskydd
- sjukresor enligt regionens regler

Sjukresor ska redovisas som kostnad för hälso- och sjukvård, så att uppföljning och rapportering till Socialstyrelsen blir korrekt.

Bistånd till läkarintyg beviljas inte, eftersom den enskilde själv ansvarar för att styrka sin arbetsförmåga.

Bedömningen ska vara individuell och utgå från om kostnaden är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.

8.1.2 Tandvård

Bistånd till tandvård kan beviljas när behandlingen är nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå.

Bedömningen ska utgå från medicinskt behov och behandlingens omfattning. I regel krävs kostnadsförslag från tandläkare.

Bistånd till akut tandvård kan beviljas även när behandlingen redan har genomförts. Mer omfattande behandlingar ska som huvudregel prövas innan behandlingen genomförs.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till om behovet omfattas av regionens tandvårdsstöd eller högkostnadsskydd.

8.1.3 Glasögon

Bistånd till glasögon kan beviljas när behovet är medicinskt styrkt och kostnaden är skälig.

Den billigaste godtagbara lösningen ska väljas. Synundersökning och standardglasögon kan ingå.

Behovet ska styrkas genom underlag från optiker eller annan relevant hälso- och sjukvårdspersonal. I regel krävs även kostnadsförslag.

För barn ska behovet i första hand tillgodoses genom regionens bidrag för glasögon. Om kostnaden överstiger bidraget ska behovet av dyrare lösning motiveras av optiker eller ögonläkare.

8.1.4 Hjälpmedel

Bistånd till hjälpmedel kan prövas när behovet inte kan tillgodoses genom hälso- och sjukvården eller annan huvudman.

Bedömningen ska utgå från om hjälpmedlet är nödvändigt för den enskildes dagliga livsföring eller för att uppnå en skälig levnadsnivå.

8.2 Boende och hem

8.2.1 Hemutrustning

Bistånd till hemutrustning kan beviljas när den enskilde saknar grundläggande utrustning för ett fungerande hem.

Bedömningen ska utgå från vad som är nödvändigt för en skälig levnadsnivå, exempelvis:

- säng
- bord och stolar
- köksutrustning
- förvaring

Bistånd ska avse enkla och funktionella lösningar.

Bedömningen ska som huvudregel föregås av hembesök inom ramen för utredningen, för att klarlägga vilket behov av hemutrustning som föreligger.

8.2.2 Spädbarnsutrustning

Bistånd till spädbarnsutrustning prövas vid inkommen ansökan, oavsett om rätt till bistånd i övrigt bedöms föreligga eller inte.

Bistånd kan beviljas när den enskilde saknar ekonomiska möjligheter att själv tillgodose barnets grundläggande behov inför eller i samband med barnets födelse.

Bedömningen ska utgå från vad som är nödvändigt för att tillgodose barnets grundläggande behov samt vad som krävs för att uppnå en skälig levnadsnivå.

Bistånd kan exempelvis avse:

- barnsäng
- madrass och sängutrustning
- barnvagn
- skötutrustning

Biståndet ska avse enkla och funktionella lösningar.

Bedömningen ska vara individuell och ta hänsyn till hushållets ekonomiska situation, möjligheten att tillgodose behovet på annat sätt samt barnets bästa.

8.2.3 Flyttkostnader

Bistånd till flyttkostnader kan beviljas när en flytt är nödvändig.

Det kan exempelvis gälla:

- flytt av ekonomiska skäl
- flytt på grund av arbete eller studier
- sociala eller medicinska skäl
- behov av skydd eller våld i nära relation

Kostnaden ska vara skälig och i första hand avse det mest kostnadseffektiva alternativet.

8.2.4 Deposition

Bistånd till deposition kan prövas när det är nödvändigt för att den enskilde ska kunna få eller behålla en bostad och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Bedömningen ska utgå från en samlad individuell prövning där särskilt följande ska beaktas:

- hushållets möjligheter att långsiktigt klara boendet
- risken för hemlöshet
- om det finns barn i hushållet
- möjligheten att erhålla bostaden utan deposition
- den enskildes möjligheter på den ordinarie och sekundära bostadsmarknaden på kort och lång sikt

Vid bedömningen ska även beaktas om depositionen helt eller delvis kan återfås.

8.2.5 Avgift till bostadskö

Avgift till bostadskö kan i vissa fall prövas när det bedöms nödvändigt för att den enskilde ska kunna få en långsiktigt stabil boendesituation.

Bedömningen ska vara individuell och utgå från hushållets situation och möjligheten att ordna bostad på annat sätt.

8.2.6 Magasinerings

Magasinerings kan beviljas i undantagsfall och under en begränsad tid när behovet inte kan lösas på annat sätt.

Bedömningen ska utgå från:

- om behovet är tillfälligt, upp till tre månader
- om bohaget har ett rimligt värde för den enskilde
- om kostnaden för magasinering är skäligen i förhållande till värdet av bohaget
- möjligheten till annan förvaring

Särskild hänsyn kan behöva tas vid exempelvis våld i nära relation, skyddsbehov eller andra situationer där den enskilde snabbt behöver lämna sin bostad.

8.2.7 Begravningskostnader

Bistånd till begravningskostnader kan beviljas när dödsboet saknar tillgångar eller när tillgångarna inte är tillräckliga för att täcka kostnaderna för en begravning.

Om den avlidne är ett omyndigt barn ska bedömningen utgå från vårdnadshavarens ekonomiska situation.

För att kunna göra en korrekt bedömning ska underlag om dödsboets ekonomiska situation lämnas in, exempelvis registrerad bouppteckning eller dödsboanmälan.

Tillgångarna i dödsboet ska i första hand användas till begravningskostnader före andra skulder eller kostnader.

Vid bedömningen ska även hänsyn tas till försäkringar eller andra tillgångar som kan tillfalla dödsboet samt om tillgångar kort före dödsfallet har överlåtits eller överförts till annan.

Bistånd kan beviljas till en enkel och värdig begravning. I detta kan exempelvis ingå:

- kista eller urna
- begravningsceremoni
- nödvändiga transporter

- enklare blomsterarrangemang
- dödsannons
- enklare förtäring i samband med begravning
- gravsten eller inskription i skälig omfattning

Kostnader för begravning och gravsten eller inskription bör som huvudregel inte överstiga 50 procent av gällande prisbasbelopp.

Bedömningen ska vara individuell och utgå från skäliga kostnader i det enskilda fallet.

8.3 Kommunikation och digital tillgänglighet

8.3.1 Dator och internetuppkoppling

Tillgång till internet kan vara nödvändig för kontakt med myndigheter, arbetssökande, bankärenden, barns skolgång och andra samhällsviktiga funktioner.

Bistånd till internet kan prövas enligt kommunens aktuella beloppsnivåer och ska avse det billigaste godtagbara alternativet.

Dator beviljas endast i undantagsfall. Det ska finnas särskilda skäl, exempelvis:

- behov kopplat till studier eller skolgång
- att behovet inte kan tillgodoses via mobiltelefon eller andra lösningar

Från och med 1 januari 2027 omfattas internetuppkoppling av riksnormen.

8.3.2 Telefon

Riksnormen omfattar skälig kostnad för telefon och abonnemang.

Bistånd till telefonkostnader utöver riksnormen beviljas normalt inte.

Inköp av mobiltelefon kan i undantagsfall prövas som bistånd till livsföring i övrigt, om det bedöms nödvändigt för att den enskilde ska kunna tillgodose grundläggande behov och det saknas möjlighet att tillgodose behovet på annat sätt.

Det kan exempelvis handla om behov av att kunna ha kontakt med myndigheter, rapportera till Arbetsförmedlingen eller ansöka om ekonomiskt bistånd.

8.3.3 ID-handling

Bistånd till ID-handling kan beviljas när det är nödvändigt för att kunna ta del av samhällsservice, ha kontakt med myndigheter eller arbeta.

Bistånd beviljas:

- tidigast från 15 års ålder
- när tidigare ID-handling har löpt ut och det saknas annan giltig handling

Den enskilde har ett eget ansvar att förvara värdehandlingar på ett betryggande sätt.

8.4 Resor

8.4.1 Övriga resor

Bistånd till resor kan beviljas när resan är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.

Det kan exempelvis avse:

- umgängesresor mellan barn och förälder
- resor kopplade till vård eller behandling (som ej bekostas på annat sätt)
- färdtjänstkostnader
- resor för personer som bor utanför Knivsta tätort för att möjliggöra tillgång till exempelvis apotek eller livsmedelsbutik
- andra nödvändiga resor utifrån sociala eller medicinska skäl

Bedömningen ska vara individuell och utgå från behov, kostnad och möjlighet att tillgodose behovet på annat sätt.

Det mest kostnadseffektiva färdssättet ska som huvudregel användas.

8.5 Skulder och ekonomiska åtaganden

8.5.1 Skulder

Den enskilde själv ansvarar för sina ekonomiska åtaganden.

Bistånd kan dock prövas i situationer där det är nödvändigt för att förhindra allvarliga sociala konsekvenser, exempelvis risk för hemlöshet eller avstängning av samhällsviktiga funktioner.

Vid omfattande skuldsättning eller spelproblematik kan behov av stödinsatser, samverkan eller kontakt med budget- och skuldrådgivning behöva uppmärksammas.

8.5.2 Hyresskulder

Bistånd till hyresskulder kan beviljas när en vräkning eller förlust av bostad bedöms leda till allvarliga sociala konsekvenser.

Bedömningen ska utgå från:

- orsaken till skulden
- hushållets nuvarande situation
- konsekvenserna av att förlora bostaden
- möjligheten att långsiktigt klara sitt boende eller hitta annan boendelösning

Bistånd ska normalt förenas med en planering för att förhindra att nya skulder uppstår.

8.5.3 Elskulder

Bistånd till elskulder kan bli aktuellt när avstängning riskerar att leda till allvarliga konsekvenser för hushållet.

Bedömningen ska särskilt beakta:

- om barn finns i hushållet
- hushållets möjlighet att lösa situationen på annat sätt
- risken för upprepade skulder
- behov av stöd och planering för att förebygga fortsatt skuldsättning

Bistånd bör normalt förenas med planering för att motverka att nya skulder uppstår.

8.5.4 Rättsliga kostnader

Bistånd till rättsliga kostnader eller rättshjälp beviljas normalt inte.

Undantag kan efter individuell prövning göras i särskilda situationer, exempelvis i ärenden som rör vårdnad, boende eller umgänge med barn, när kostnaden bedöms nödvändig för att den enskilde ska kunna tillvarata grundläggande rättigheter eller uppnå en skälig levnadsnivå.

Möjligheten till rättshjälp eller rättsskydd genom hemförsäkring ska alltid prövas i första hand.

8.6 Barns delaktighet

8.6.1 Barns delaktighet och särskilda behov under lovperioder

När barn ingår i hushållet ska särskild hänsyn tas till barnets möjligheter till delaktighet i sociala sammanhang.

I Knivsta kommun innebär barnrättsperspektivet att barns levnadsvillkor inte enbart bedöms utifrån grundläggande behov, utan även utifrån möjligheten att delta i sociala aktiviteter och känna delaktighet i gemenskap med andra barn.

I vissa situationer kan bistånd prövas för att möjliggöra deltagande i aktiviteter, exempelvis i samband med lovperioder.

För hushåll som har haft försörjningsstöd under minst sex månader ska bistånd beviljas motsvarande en veckas riksnorm för barnet.

Bedömningen ska utgå från barnets bästa och ta hänsyn till:

- barnets behov av social delaktighet
- hushållets ekonomiska situation över tid
- möjligheten att delta i aktiviteter på likvärdiga villkor som andra barn

Biståndet ska avse en rimlig och begränsad kostnad, exempelvis för en enklare aktivitet under lovperiod.

9. Målgrupper

Vissa målgrupper och livssituationer kan kräva särskilda överväganden vid handläggning och bedömning av ekonomiskt bistånd. Bedömningen ska alltid vara individuell och utgå från den enskildes faktiska situation, behov och förutsättningar.

De utgångspunkter som anges i övriga delar av riktlinjen gäller även här, men kan behöva anpassas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

9.1 Arbetssökande

Den som kan arbeta ska som huvudregel stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.

Det innebär att den enskilde ska vara aktivt arbetssökande, söka lämpliga arbeten och delta i planerade aktiviteter eller insatser som syftar till egen försörjning.

Den enskilde ska vara inskriven hos Arbetsförmedlingen och medverka i den planering som syftar till egen försörjning.

Socialnämnden gör en självständig bedömning av om den enskilde står till arbetsmarknadens förfogande. Kraven på ett aktivt arbetssökande kan därför skilja sig från Arbetsförmedlingens bedömning eller krav.

Bedömningen ska vara individuell och ta hänsyn till den enskildes faktiska förutsättningar och eventuella hinder för arbete.

9.2 Sjukskrivna och personer med nedsatt arbetsförmåga

När den enskilde på grund av sjukdom eller nedsatt arbetsförmåga inte kan arbeta ska detta styrkas genom medicinskt underlag.

Bedömningen ska utgå från den enskildes faktiska arbetsförmåga och behov av stöd, rehabilitering eller samordning med hälso- och sjukvård, Försäkringskassan eller andra berörda verksamheter.

Den enskilde har ansvar för att medverka till planering och vidta åtgärder för att undanröja hinder för arbete och på sikt stärka möjligheten till egen försörjning. Rätten till bistånd bedöms utifrån den enskildes faktiska arbetsförmåga samt hur den enskilde medverkar i rehabilitering, planering och andra relevanta insatser.

9.3 Föräldralediga

Föräldralediga ska i första hand försörja sig genom föräldrapenning och andra ersättningar som den enskilde har rätt till.

Bedömningen ska utgå från barnets ålder, den enskildes möjlighet till arbete eller planering mot arbete samt hushållets samlade situation.

Föräldraledighet med barn upp till ett års ålder utgör som huvudregel inte hinder för rätt till ekonomiskt bistånd. När barnet har fyllt ett år ska den enskilde som huvudregel stå till arbetsmarknadens förfogande.

Rätten att vara föräldraledig efter att barnet fyllt ett år är reglerad mellan arbetsgivare och arbetstagare och ger inte i sig rätt till ekonomiskt bistånd.

9.4 Studerande

Studerande ska som huvudregel försörja sig genom studiestöd och andra tillgängliga ersättningar.

Ekonomiskt bistånd till studerande kan normalt endast bli aktuellt i tillfälliga eller särskilda situationer.

Bedömningen ska vara individuell och ta hänsyn till den enskildes möjlighet att planera sin ekonomi och försörjning.

9.5 Företagare

Den som driver företag ska i första hand försörja sig genom verksamheten och använda företagets resurser innan ekonomiskt bistånd kan bli aktuellt.

Bedömningen ska utgå från företagets ekonomiska situation, möjligheten till försörjning genom verksamheten samt om verksamheten bedöms vara långsiktigt hållbar.

Ekonomiskt bistånd till företagare kan i vissa fall beviljas under en tillfällig omställningsperiod.

9.6 Pensionärer

Pensionärer ska i första hand ansöka om de pensionsförmåner och ersättningar som den enskilde kan ha rätt till, exempelvis bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd.

Ekonomiskt bistånd kan bli aktuellt när behovet inte kan tillgodoses genom andra ersättningar eller tillgångar.

9.7 Placering, kriminalvård eller motsvarande vistelse

När den enskilde är placerad enligt socialtjänstlagen, intagen i kriminalvård eller på annat sätt vistas i en miljö där grundläggande behov helt eller delvis tillgodoses genom placeringen eller av annan huvudman, ska rätten till ekonomiskt bistånd bedömas utifrån den faktiska situationen.

Behovet av bistånd kan vara begränsat när uppehälle och boende tillgodoses av annan. Samtidigt kan vissa individuella behov kvarstå, exempelvis kopplade till den enskildes situation eller förberedelser inför frivivning.

I bedömningen ska särskilt beaktas:

- vilka behov som redan tillgodoses av annan huvudman
- om det finns kvarstående individuella behov
- om boendekostnader i ordinarie bostad ska prövas under en övergångsperiod om högst sex månader
- behov av planering inför frigivning eller avslutad placering

Inför övergång till eget boende ska behov av samordning och planering särskilt uppmärksammas.

9.8 Skadligt bruk eller beroende

Skadligt bruk eller beroende kan påverka både arbets- och aktivitetsförmåga samt möjligheten att fullfölja planering. Bedömningen ska därför tydliggöra vilka behov som är nödvändiga att tillgodose och hur situationen påverkar möjligheten till egen försörjning.

Ekonomiskt bistånd kan inte villkoras med att den enskilde genomgår behandling. Däremot ska det beaktas i vilken utsträckning den enskilde medverkar i utredning, planering och insatser för att undanröja hinder för egen försörjning.

I bedömningen ska särskilt beaktas:

- behov av stöd och behandling samt om insatser är påbörjade
- behov av samverkan med beroendevård eller andra aktörer
- behov av stabilisering av boende och vardag
- hur arbetsförmåga kan bedömas över tid

Bedömningen ska vara individuell och ta hänsyn till den enskildes förutsättningar.

9.9 Våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck

Våldsutsatthet kan medföra akuta behov av skydd, förändrad boendesituation och ekonomisk omställning. Bedömningen ska därför utgå från säkerhet, barnets bästa och behovet av att skapa förutsättningar för ett tryggt och självständigt liv.

Handläggningen ska präglas av skyndsamhet, säkerhet, integritet och stor hänsyn till den enskildes skyddsbehov och situation.

När det finns uppgifter om våld, hedersrelaterad problematik eller skyddsbehov kan samverkan med andra delar av socialtjänsten behöva initieras inom ramen för handläggningen. När barn berörs kan bedömningar av barnets situation och skyddsbehov behöva samordnas med ansvarig enhet inom socialtjänsten.

Särskild hänsyn ska tas till:

- risk för fortsatt våld, hot eller kontroll

- behov av sekretess och skyddade personuppgifter
- ekonomisk kontroll eller ekonomiskt våld
- behov av bistånd utan den andra partens medverkan
- barns situation och eventuella skyddsbehov

Dokumentation och informationshantering ska utformas så att den enskildes säkerhet inte riskerar att äventyras.

Handläggningen ska även uppmärksamma om den enskilde kan vara utsatt för människohandel, sexuell exploatering eller prostitution, eftersom detta kan påverka behovet av skydd, stöd och ekonomiskt bistånd. Våldsutsatthet kan också påverka möjligheten att fullfölja planering, ta tillvara sina rättigheter och stå till arbetsmarknadens förfogande.

Boendekostnaden ska prövas utifrån den enskildes skyddsbehov. En högre kostnad kan godtas när det är motiverat av säkerhet eller barnets bästa. Vid hedersrelaterad problematik kan hotbilden vara komplex och påverka den enskildes behov av skydd, boendelösning och samordnade insatser.

9.10 Skyddade personuppgifter

När en enskild har skyddade personuppgifter kan det påverka möjligheterna att ordna boende eller ta del av insatser på samma sätt som andra.

Skyddsbehovet kan innebära begränsningar i val av boende, möjligheten att använda ordinarie bostadsmarknad eller att delta i vissa insatser. Detta ska beaktas i bedömningen av rätten till bistånd.

I bedömningen ska särskilt beaktas:

- om skyddsbehovet begränsar möjligheten att ordna boende
- om högre boendekostnad är motiverad av säkerhetsskäl
- vilka praktiska konsekvenser skyddsbehovet får för den enskildes livssituation

Barnets säkerhet ska ges särskild tyngd i bedömningen.

Se även avsnitt om hantering av skyddade personuppgifter i handlägningsprocessen.

9.11 Utländska medborgare och uppehållsrätt

Rätten till ekonomiskt bistånd för utländska medborgare påverkas av vilken rätt att vistas i Sverige den enskilde har samt vilken lagstiftning som är tillämplig.

Bedömningen ska göras i enlighet med gällande lagstiftning och praxis.

I bedömningen ska särskilt beaktas:

- uppehållsrätt, uppehållstillstånd eller annan grund för vistelse i Sverige

- vilken annan huvudman som har ansvar, exempelvis Migrationsverket
- om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt
- barnets situation och behov

Den som omfattas av annan lagstiftning, exempelvis lagen om mottagande av asylsökande, har normalt inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Bistånd kan dock i vissa fall prövas för att avvärja en akut nödsituation.

9.12 Vistelse utomlands

Utgångspunkten är att ekonomiskt bistånd inte beviljas när den enskilde vistas utomlands. Rätten till bistånd förutsätter normalt att den enskilde står till arbetsmarknadens förfogande och har sin faktiska vistelse i Sverige.

I bedömningen ska särskilt beaktas:

- om utlandsvistelsen påverkar möjligheten till egen försörjning
- om det finns medicinska eller starka sociala skäl
- om det rör sig om en akut situation, exempelvis behov av hemresa
- hur barn påverkas

Bedömningen ska dokumenteras tydligt och motiveras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

10. Individuell plan

Arbetet med ekonomiskt bistånd ska vara strukturerat, begripligt och inriktat på att stärka den enskildes möjligheter till egen försörjning. Planen är ett centralt verktyg i handläggningen och ska utgöra en sammanhållen struktur för planering, uppföljning och bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd.

I Knivsta kommun används planen aktivt för att skapa tydlighet kring mål, ansvar och nästa steg. Den ska vara realistisk och utgå från den enskildes faktiska förutsättningar. Planen ska samtidigt vara så konkret att den går att följa upp, och så flexibel att den kan justeras när situationen förändras.

Den individuella planen anger vad som ska säkerställas i arbetet med planering, genomförande och uppföljning. Hur arbetet genomförs i praktiken regleras i lokala rutiner och metodstöd.

10.1 Syfte och utgångspunkter

Den individuella planen ska ge en tydlig struktur för arbetet mot självförsörjning och skapa en gemensam riktning för den enskilde och socialtjänsten. Den ska tydliggöra vilka mål som finns, vilka insatser som är aktuella samt hur och när uppföljning ska ske.

Den ska bidra till att:

- skapa tydlighet i mål och förväntningar
- ge en förutsägbar process
- stödja delaktighet och motivation
- möjliggöra uppföljning och omprövning

Planen ska vara tillräckligt konkret för att fungera som vägledning i vardagen, men samtidigt möjlig att anpassa när förutsättningar förändras.

10.2 När individuell plan ska upprättas

En individuell plan ska som huvudregel upprättas när bistandsbehovet bedöms vara mer än tillfälligt eller när den enskilde behöver stöd för att skapa struktur och riktning mot egen försörjning.

Bedömningen ska vara individuell och ta hänsyn till ärendets komplexitet och den enskildes situation. I mer omfattande ärenden, exempelvis vid arbetslöshet, nedsatt arbetsförmåga eller långvarigt bistandsberoende, är en sådan plan särskilt viktig. Även när en plan inte upprättas ska det framgå av handläggningen vad nästa steg är och vad som ska följas upp.

10.3 Delaktighet och ansvar

Individuella planen ska tas fram i dialog med den enskilde och utformas på ett sätt som är begripligt. Den ska utgå från den enskildes situation och målbild.

Det ska framgå vilka mål som finns, vilka insatser som planeras och hur ansvarsfördelningen ser ut mellan den enskilde och socialtjänsten. Den enskilde ska ges förutsättningar att förstå vad som förväntas.

Planen ska också tydliggöra hur planeringen hänger samman med prövningen av ekonomiskt bistånd.

Om den enskilde inte medverkar ska detta dokumenteras. Vid bedömning av eventuell påverkan på rätten till bistånd ska en individuell prövning göras, där hänsyn tas till orsakerna till den bristande medverkan.

10.4 Individuella planens innehåll

Planen ska vara tydlig, strukturerad och möjlig att följa upp. Den ska innehålla de delar som behövs för att göra planeringen begriplig och rättssäker.

Som utgångspunkt ska planen omfatta:

- mål och delmål
- planerade insatser
- ansvarsfördelning
- tidpunkt för uppföljning

Det ska även framgå om det finns hinder eller risker som kan påverka planeringen.

Planen ska utformas så att kopplingen till biståndsbedömningen är tydlig. Den ska följas upp regelbundet och revideras vid behov.

10.5 Planering mot arbete och studier

När målet är egen försörjning genom arbete eller studier ska den individuella planen utgå från en helhetsbedömning av den enskildes förutsättningar.

Planeringen ska ta hänsyn till exempelvis arbetsförmåga, utbildning, språkliga förutsättningar, hälsa och social situation. Den ska tydliggöra vilka steg som är relevanta mot målet, till exempel arbete, praktik, studier eller andra insatser.

Om arbetsförmågan är begränsad ska planeringen kunna inriktas på stabilisering eller rehabilitering, med en tydlig riktning framåt.

10.6 Uppföljning av den individuella planen

Planen ska följas upp regelbundet och anpassas efter den enskildes situation. Uppföljningen ska utgå från det som anges i planen och syfta till att bedöma om planeringen är relevant och leder framåt. Vid uppföljning ska det framgå vad som har genomförts, hur målen utvecklats och om planeringen behöver justeras. Den individuella planen ska revideras vid behov.

10.7 Samverkan

När den enskildes situation kräver insatser från flera verksamheter eller myndigheter ska socialtjänsten verka för samordning. Samverkan ska planeras utifrån den enskildes behov och framgång av den individuella planen.

Det kan exempelvis handla om kontakter med hälso- och sjukvård, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan. När det är aktuellt ska behovet av samordnad individuell plan (SIP) särskilt övervägas.

Det ska framgå vilka verksamheter eller myndigheter som deltar, hur ansvarsfördelningen ser ut och vad syftet med samverkan är. Samverkan ska följas upp inom ramen för den individuella planen.

10.8 Bristande medverkan

Den enskilde förväntas medverka i planering och i de aktiviteter som framgår av den individuella planen.

Vid bristande medverkan ska en samlad bedömning göras. Det ska alltid prövas om det finns hinder, om planeringen varit tillräckligt tydlig och om ytterligare stöd behövs.

Om bristande medverkan kvarstår utan godtagbart skäl kan bistånd avslås efter individuell prövning. Nedsättning av bistånd kan endast ske i de fall som anges i socialtjänstlagen.

När barn berörs ska barnets bästa särskilt beaktas.

10.9 Dokumentation och rättssäkerhet

Den individuella planen samt uppföljning och revidering av denna ska dokumenteras så att processen blir spårbar och begriplig i efterhand.

Dokumentationen ska vara tydlig och visa:

- hur planeringen hänger ihop med behovsbedömningen av ekonomiskt bistånd
- vilka överväganden som har gjorts
- hur planen har följts upp och förändrats

Den ska möjliggöra insyn och fungera som stöd vid överklaganden.

11. Aktivitetskrav

Bestämmelsen träder i kraft den 1 juli 2026.

Aktivitetskravet innebär att den enskilde, när det är aktuellt, ska delta i aktiviteter som bedöms bidra till att utveckla eller klarlägga arbetsförmågan.

Aktivitetskravet är en naturlig del av arbetet med ekonomiskt bistånd, där aktiviteter ska vara meningsfulla, individuellt anpassade och bidra till att den enskilde kan ta steg mot egen försörjning.

Kravet ska inte tillämpas fristående, utan utgöra en integrerad del av den samlade bedömningen och planeringen i ärendet.

Detta kapitel anger övergripande principer och förhållningssätt för arbetet med aktivitetskravet. Den närmare utformningen av arbetssätt, ansvarsfördelning och genomförande regleras i lokala rutiner.

11.1 Målgrupp och avgränsning

Aktivitetskravet gäller den enskilde som uppbär försörjningsstöd och som bedöms ha förmåga att delta i aktiviteter.

Enligt lag ska aktivitetskrav tillämpas när den enskilde har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader. Detta utgör utgångspunkten för när aktivitetskravet ska ställas och ska särskilt uppmärksammas i handläggningen.

Aktivitetskravet kan i vissa fall påbörjas tidigare, om det bedöms lämpligt i det enskilda ärendet, men huvudregeln är att kravet aktualiseras efter tre månaders sammanhängande bistånd.

11.1.1 Vilka som omfattas av aktivitetskravet

Aktivitetskravet omfattar den enskilde som:

- uppbär försörjningsstöd sedan minst tre sammanhängande månader
- bedöms ha arbetsförmåga, helt eller delvis
- kan delta i aktiviteter som syftar till att utveckla eller klarlägga arbetsförmågan

11.1.2 När aktivitetskravet inte ska tillämpas

Aktivitetskravet ska inte tillämpas när den enskilde saknar förutsättningar att delta i aktiviteter. Det gäller exempelvis när den enskilde:

- är under 18 år
- är 18–20 år och studerar i grund- eller gymnasieskola
- har heltidsarbete eller deltar i heltidsinsatser, exempelvis arbetsmarknadspolitiska program eller studier

- uppbär ersättning där arbetsförmågan redan är prövad i sådan omfattning att aktivitetskrav inte bedöms aktuellt, exempelvis sjukpenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning på heltid
- har uppnått pensionsålder
- är föräldraledig med barn under ett år

När barn finns i hushållet ska aktivitetskravet alltid anpassas utifrån den enskildes möjlighet att ta hand om barnet.

11.2 Individuell plan och aktivitetskrav

Vid beslut om aktivitetskrav ska en individuell plan upprättas för den enskilde. Den individuella planen ska beskriva mål, delmål, aktuella aktiviteter, ansvarsfördelning och hur uppföljning ska ske. Planen ska vara aktuell, tydlig och anpassad till den enskildes förutsättningar.

De aktiviteter som omfattas av aktivitetskravet ska framgå av den individuella planen och ha en tydlig koppling till den enskildes förutsättningar och mål om självförsörjning. Planeringen ska vara realistisk och anpassad till den enskildes situation.

Den individuella planen är ett levande dokument och ska följas upp och revideras vid behov. Uppföljningen ska tydliggöra:

- vilka aktiviteter som har genomförts
- hur planeringen utvecklas
- om aktiviteter behöver förändras
- hur aktivitetskravet påverkar bedömningen av rätten till bistånd

Aktivitetskravet ska inte tillämpas fristående, utan utgöra en integrerad del av planering, uppföljning och behovsbedömning av ekonomiskt bistånd.

Om den enskilde inte medverkar i planerade aktiviteter ska orsakerna utredas och beaktas i en samlad individuell bedömning.

Om den enskilde utan godtagbart skäl uteblir från eller inte deltar i planerade aktiviteter kan försörjningsstödet minskas eller inte beviljas efter individuell bedömning. Bedömningen ska alltid ta hänsyn till den enskildes situation och förutsättningar.

11.3 Övergripande förhållningssätt

Tillämpningen av aktivitetskravet ska alltid utgå från en individuell bedömning. Aktiviteter ska vara relevanta, meningsfulla och möjliga att genomföra utifrån den enskildes faktiska förutsättningar. Kraven ska vara proportionerliga och får inte ställas högre än vad som är rimligt i det enskilda fallet.

Arbetet ska präglas av ett stödjande och rättssäkert förhållningssätt. Den enskilde ska ges förutsättningar att förstå vad som förväntas och ges möjlighet att vara delaktig i planeringen.

I vissa situationer kan det vara nödvändigt att först arbeta med att stabilisera den enskildes situation innan aktivitetskrav ställs. Det kan exempelvis handla om skadligt bruk eller beroende, psykisk eller fysisk ohälsa, instabil boendesituation eller andra förhållanden som tillfälligt påverkar den enskildes möjlighet att delta i aktiviteter.